

НЕПОПРАВНА ВТРАТА

Академічна спільнота філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка глибоко сумує із приводу непоправної втрати – відходу у вічність видатного українського літературознавця, критика, громадсько-політичного діяча, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Національної академії наук України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка Віталія Григоровича Дончика.

Для нас, як і для всієї української громадськості, ця мудра та мужня людина була визначним інтелектуалом, мудрим радником і безкомпромісним духовним провідником. Увійшовши до когорти шістдесятників на світанку своєї наукової та громадської діяльності, Віталій Дончик упродовж наступних десятиліть не просто перебував в епіцентрі історико-культурних подій, а завжди і скрізь активно впливав на процеси відродження й утвердження національних традицій, які докорінно змінили долю українства. Повсякчас, чи то працюючи в редакції “Літературної України”, чи то творячи свої фундаментальні евристичні дослідження, чи то реформуючи головну літературознавчу трибуну – журнал “Слово і Час”, чи то під прапором державної незалежності засновуючи й розбудовуючи Народний рух України, він завжди стояв на сторожі національної самобутності української культури, літератури та науки.

Зайшла за обрій зоря великої й доброї Людини, котра щиро дбала про українську справу. Незгасне світло її духовної спадщини та невтомної громадсько-культурницької діяльності – надійний дороговказ на шляху до знань, добра, мудрості й істини.

У глибокій скорботі низько схилиємо голови перед світлою пам'яттю про нашого великого сучасника, колегу і друга Віталія Григоровича Дончика та висловлюємо найщиріші співчуття його рідним і близьким.

Вічна йому пам'ять! Нехай із Богом спочиває!

*Філологічний факультет
Львівського національного університету імені Івана Франка*

НЕМИНУЩІЙ ВІТАЛІЙ ДОНЧИК

Хіба я міг подумати тоді, коли ми 17 жовтня цього року стояли з Віталієм Дончиком біля вікна в коридорі Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України й говорили про його найбільшу постійну турботу – про видання чергових книг “Історії української літератури” у 12-ти томах, що буквально за кілька днів його долю накриє зловісна тінь смерті.

27 жовтня – “чорна п'ятниця”: віднялися ноги, клінічна лікарня “Феофанія”, далі – реанімація. А далі... Далі вже нема. Лише наша гірка скорбота, наша невимовна печаль і наша пам'ять. І наші слова вдячності долі за те, що ми так багато літ були разом. Я – з 1968 р., з перших місяців навчання в аспірантурі. Від першого спілкування з популярним, авторитетним літературним критиком Віталієм Дончиком. І моє старанне читання з огромом нотаток для себе як критика-початківця його рецензій, статей, книжок “Час і його обличчя”, “Грані сучасної прози”, “Єдність правди і пристрасті”...

Я дивувався глибинному проникненню дослідника у творчий світ письменників-шістдесятників, у саму тканину художнього тексту, психологію героїв, а головне – своєрідним розважливим розмірковуванням уголос, “дончиківською” манерою і стилем оповіді, які передавали його суто особистісні враження, спосіб і характер літературно-критичного аналізу.

Невже нам, нині сущим, залишається тільки згадувати...

Є що згадувати, є про кого говорити, про кого пам'ятати і чиї уроки, чиї заповіді виконувати. Віталій Дончик – унікальна творча особистість. Його постать виразно карбується в історії української літератури, української філології, в історії України. Одна з його останніх книжок має назву “Неминуче й неминуще”. Наче про себе, а не про літературу й Україну цими словами сказав Віталій Григорович.

Учений-літературознавець, громадський і політичний діяч Віталій Дончик упродовж п'ятдесяти років працював в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка (із них, за його визнанням, понад тридцять, уважайте, на “ідеологічно-примусових” роботах). Співтворець Народного руху України, Демократичної партії України, він був, є і буде неминущим, неминуче пошанованим Українською Державою, незалежність якої виборював і словом, і ділом.

Микола Жулинський

НАУКОВЕЦЬ ІЗ “ФЕРМЕНТОМ ЛЮБОВІ”

Віталій Григорович Дончик – літературознавець і громадський діяч, який своєю діяльністю утверджував український вектор вітчизняної гуманітаристики.

Один із чільних творців Народного руху України. Людина непересічного розуму й великого серця, він був порадиником для молодих дослідників, гуртуючи навколо себе літературознавців різних поколінь. Завжди радів успіхам колег, а водночас був вимогливим до себе й інших, не дозволяв “пониження планки”. Критика Віталія Григоровича завжди була конструктивна, присутня й “людяна”. Напевно, люди його покоління, які пройшли випробування доби “стукацтв і доносів”, епохи “червоної чуми”, були наділені особливим гуманістичним світоглядом. Для Віталія Григоровича у світі письменства завжди важила роль людини. Антропоцентричність, повага до “Іншого”, уміння чути думку, якої не поділяєш, вирізняло Віталія Дончика-фахівця. Не раз він наголошував на тому, що не приймає категоричності в науці: там, де є сповідування лише однієї позиції, немає справжнього літературознавства. В. Дончик був демократичним і шляхетним, його позиція в науці була спрямована на об'єднання, досягнення конструктиву, витворення спільного гуманітарного щита супроти форм імперської агресії (русифікаторства, гібридної війни тощо).

Як проникливий аналітик він умів дуже тонко відчувати художнє слово, мав чудовий естетичний “слух” і художній смак. Віталій Григорович зміг створити школу наукового думання, яка послугоувалася його підходами. Для науковця літературний процес – це жива, рухома система зі своєю динамікою й логікою саморозгортання в часі. Як керівник наукового академічного проекту “Історія української літератури у 12 томах” він об'єднав навколо себе дослідників різних історичних періодів української культури – від давнини до сьогодення. І в кожному томі відчуваєш “підходи” В. Дончика – академічну стриманість і водночас прагнення живої думки, яка нуртує й захоплює тебе. Здебільшого вже надруковані томи засвідчують: Віталій Григорович був майстерним науковим редактором, котрий умів “причисувати” наукові тексти, об'єднуючи їх в історію. Для нього дуже важив історизм як чинник сприйняття літературного процесу, бо письменство мислилось не замкненим феноменом, а лише динамічним саморухом, який на кожному етапі має щось від попередників і водночас генерує те, що втілять уже наступники.

Віталій Григорович був одним із останніх, із ким можна було впродовж годин спілкуватися на різні літературні теми й навкололітературні сюжети. Він переймався життям у Спілці письменників, уболівав за її подальшу долю, не приймав чвар і розсвареності в керівництві. Його непокоїв певний занепад у жанрі літературних